

Голоднова Т. С.,
асpirант кафедри адміністративного права
і процесу та митної безпеки
Університету державної фіiscalної служби України

КОМПЕТЕНЦІЯ СУБ'ЄКТІВ КОНТРОЛЮ ЗА ЗАКОННІСТЮ УПРАВЛІННЯ МАЙНОМ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ УКРАЇНИ

THE COMPETENCE OF THE SUBJECT CONTROL FOR LEGALITY OF PROPERTY MANAGEMENT OF THE SOLDIERY FORMING TO UKRAINE

У статті розглянуто поняття компетенції суб'єктів контролю за законністю управління майном військових формувань, визначено її особливості та проблеми застосування. Проаналізовано погляди науковців щодо компетенції суб'єктів контролю у даній сфері.

Ключові слова: забезпечення законності, суб'єкти контролю, законність, військові формування, військове майно.

В статье рассмотрено понятие компетенции субъектов контроля за законностью управления имуществом военных формирований, определены их особенности и проблемы применения. Проанализированы взгляды ученых о компетенции субъектов контроля в данной сфере.

Ключевые слова: обеспечение законностью, субъекты контроля, законность, военные формирования, военное имущество.

In the article the concept of competence of subjects control is considered after legality of property management of the soldiery forming, its features and problems were considered. The views of scientists in relation to the competence of control subjects in the given field were analyzed.

Key words: providing of legality, subjects control, legality, soldiery forming, munition.

Постановка проблеми. На сьогодні у власності військових формувань України перебуває значна кількість різноманітного майна, як рухомого, так і нерухомого зі статусом військового. Необхідність існування такого майна пов'язана, перш за все, із забезпеченням обороноздатності країни та виконанню покладених державою завдань і функцій. Безперечно, для функціонування Збройних сил України та інших військових формувань в Україні має бути матеріальне підґрунтя, яке б у практиці було узгоджене з реальними потребами сьогодення. Досягти вказаної мети неможливо без належного нормативно-правового забезпечення та подальшого контролю за управлінням військовим майном.

В адміністративному праві України «контроль» розглядається як один зі способів забезпечення законності та як процес спостереження за дотриманням нормативно-правових актів різними суб'єктами адміністративного права. Тому контроль є невід'ємною цінністю демократичної форми організації суспільства, де суб'єкти контролю мають широкі повноваження з контролю у сфері управління майном військових формувань України. Такі права їм надані законодавством України і стосуються як формування організаційних засад системи управління, так і змісту функціонування таких формувань. Актуальність проблематики даного дослідження пов'язана, крім теоретичної і правової важливості, з практичним застосуванням суб'єктами контролю своїх повноважень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальнотеоретичними питаннями діяльності суб'єктів контролю за управлінням державного

майна присвячена певна увага, але необхідно зауважити, що проблема компетенції таких суб'єктів залишається актуальною і на сьогодні. Розглядю окремих аспектів забезпечення законності в різних сферах державного управління здійснюючи як вітчизняні науковці В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, С.С. Вітвіцький, В.М. Гаращук, В.В. Джартса, С.О. Іванов, Н.В. Карнарук, В.Й. Кісель, Р.О. Куйбіда, С.А. Кочеткова, В.Л. Пількевич, О.П. Рябченко, О.Ф. Скаакун, Т.І. Шапочка, В.С. Шестак, так і зарубіжні вчені Л.В. Акопов, А.Г. Андреєв, И.В. Левакін, Д.В. Никольський, М.С. Студенікіна, А.Б. Яблонська та інші.

Метою статті є проведення аналізу наукових праць та нормативно-правових актів щодо визначення компетенції суб'єктів контролю за законністю управління майном військових формувань України.

Виклад основного матеріалу. Юридична природа контролю проявляється в тому, що здійснюються уповноваженими суб'єктами чітко окресленим колом державних органів і посадових осіб. Конкретний склад та обсяг компетенції кожного з уповноважених учасників контролюного процесу закріплений у відповідному законодавстві, що фіксує, хто може бути суб'єктом процесу, що він має робити і яким чином має виконувати свої посадові функції [6, с. 49]. Автор погоджується з думкою науковця, оскільки суб'єкти контролю за законністю управління майном військових формувань України, які діють за дорученням держави і наділені відповідними контролюними повноваженнями в межах, встановлених нормативно-правовими актами, мають правовий характер контролю в даній сфері.

Компетенція (лат. *competentia* – «відповідність, узгодженість») – сукупність встановлених в офіційній (юридичні чи неюридичні) формі прав і обов'язків, тобто повноважень будь-якого органу або посадової особи, які визначають можливості цього органу або посадової особи приймати до виконання рішення, організовувати та контролювати їх виконання, вживати у необхідних випадках заходи відповідальності тощо [26, с. 196].

Варто зазначити, що діяльність суб'єктів нагляду та контролю у сфері управління майном військових формувань України включає в себе виконання поставлених завдань. Контроль, у свою чергу, є одним із найбільш поширених способів забезпечення законності.

Компетенція розглядається також як певний обсяг державної діяльності, покладений на конкретний орган, або коло питань, передбачених законодавством, іншими нормативно-правовими актами, які він має право вирішувати в процесі практичної діяльності [1, с. 105]. Автор погоджується з думкою науковця, оскільки сфера діяльності суб'єкта контролю має знайти відображення в їх компетенції і бути юридично обґрунтованою та виправданою.

На думку Н.О. Армаш, компетенція – це елемент правового статусу, який встановлює сукупність юридично встановлених прав та обов'язків органу виконавчої влади або його керівника, реалізація яких забезпечує виконання їх основних функцій [2, с. 97]. На нашу думку, наділення певного кола суб'єктів компетенцією контролю у сфері управління майном військових формувань України є проявом державно-владніх повноважень контролювання певними процесами управління. І чим точніше та чіткіше визначена компетенція відповідних суб'єктів, тим ефективніше використовуються правові, організаційні та інші засоби з метою забезпечення належного управління військовим майном і, відповідно, захисту прав суб'єктів контролю та управління.

М.І. Козюбра висловлює думку про те, що компетенція органу включає в себе два елементи: по-перше, «предмети відання» (супільні відносини), по-друге, «права та обов'язки» «владні повноваження» органа [8, с. 23]. Не можна не погодитися з думкою науковця, оскільки елементом компетенції необхідно вважати і повноваження, оскільки повноваження є прямим вираженням наданого державою повноваження, тобто певних прав на виконання покладених функцій та обов'язків. Отже, з наведених наукових думок можна дійти такого висновку: різні автори характеризують повноваження як елемент компетенції і по-різному акцентують на окремих аспектах повноважень.

Контроль за законністю управління майном військових формувань України має забезпечувати належне, результативне й прозоре управління таким майном. Він здійснюється, передусім, державними контролюючими органами, водночас долучатися до вирішення питання щодо моніторингу використання військового майна можуть і громадські та неурядові організації, і засоби масової інформації, якщо це не

суперечить розголошенню державної таємниці. Система органів державного контролю в Україні нині перебуває в стадії змін та розвитку, хоча головні її елементи вуже давно сформовані та діють.

Контрольні повноваження у сфері управління майном військових формувань України має значна кількість органів та посадових осіб. Серед них Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральні та місцеві органи влади, прокуратура України, судові органи України та громадські організації тощо. Однак найбільш доцільно розглянути повноваження суб'єктів здійснення контрольної діяльності, функціонування яких спрямоване на складову частину оборони держави. Таким критеріям відповідають такі суб'єкти:

Президент України, який здійснює повноваження у сфері оборони відповідно до Конституції України і в межах повноважень, визначених Конституцією України, видає укази, розпорядження і накази з питань оборони. Що стосується повноважень президента контролю, президент наділений правом контролю за додержанням законності в усіх структурах і сферах функціонування виконавчо-розпорядчої системи держави.

Щодо Верховної Ради України контрольні повноваження Президента України проявляються у праві підписання прийнятих нею законів, вето щодо них із подальшим поверненням законів на повторний розгляд Верховною Радою України тощо.

Щодо Кабінету Міністрів України та системи виконавчої влади президентський контроль реалізується через скасування актів Кабінету Міністрів України.

Щодо системи судової влади та прокуратури президентський контроль проявляється у праві призначення третину складу Конституційного Суду України, утворення судів та звільнення Генерального прокурора України [7]. Однак, на нашу думку, контролюючі повноваження значно ширші, це, в першу чергу, стосується сфери національної безпеки та оборони України, де як Верховний Головнокомандуючий Збройних сил України здійснює загальне керівництво у цій сфері. Якщо розглянути ст. 13 Закону України «Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави», Президент України наділений повноваженнями у сфері контролю над сектором безпеки і оборони України [20, с. 13].

Важливо, що президентський контроль за діяльністю Збройних сил України та інших складових елементів сектору безпеки й оборони Президент здійснює не лише за допомогою Адміністрації Президента України, а через Раду національної безпеки і оборони України як координаційний орган. Рада національної безпеки і оборони України здійснює поточний контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони, подає Президентові відповідні висновки та пропозиції тощо [10, с. 3–4]. Президентом України здійснюється контроль за діяльністю Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України

їни, через уповноважених із питань контролю СБ України та ДПС України. Сформовані чіткі правові механізми реальної участі апарату Уповноваженого у контролі за діяльністю органів безпеки.

Адміністрація Президента України має право здійснювати контроль від імені Президента України, забезпечує контроль за виконанням указів, розпоряджень, доручень Президента України. Задля досягнення цієї мети в Адміністрації Президента України створено Головне Контрольне Управління, керівник якого за посадою є радником Президента [24, підп. 15, п. 4].

Кабінет Міністрів України, здійснюючи функції управління об'єктами державної власності, визначає порядок здійснення контролю за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності, забезпечує контроль за ефективністю об'єктами державної власності, нерухомого майна, цілісних майнових комплексів.

Розглянемо більш детально компетенцію суб'єкта контролю та нагляду за законністю у сфері управління державного майна. Відповідно до Закону України «Про оборону України», *Кабінет Міністрів України*:

- встановлює порядок надання Збройних сил України, іншим військовим формуванням у користуванні державного майна, зокрема земельних ділянок, фондів майна і послуг, комунікацій, інших об'єктів інфраструктури держави.

- здійснює у визначеніх законом випадках регулювання господарської діяльності у Збройних силах України та інших військових формуваннях.

- контролює виконання законів у сфері оборони, здійснює відповідно до законів інші заходи щодо забезпечення обороноздатності України, координує і контролює їх виконання та несе, в межах своїх повноважень, відповіальність за забезпечення оборони України [18, с. 9].

Нормативно-правові основи повноважень Кабінету Міністрів України, в тому числі і в сфері контролльної діяльності, містяться у таких нормативно-правових актах: Закон України «Про правовий режим майна у Збройних силах України» [14, с. 2], Закон України «Про управління об'єктами державної власності», Кабінет Міністрів України здійснює контроль за виконанням функцій з управління об'єктами державної власності; створення Єдиного реєстру об'єктів державної власності; проведення інвентаризації об'єктів державної власності; проведення щорічного державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки; забезпечує контроль за ефективністю управління об'єктами державної власності; забезпечує контроль за використанням орендованих цілісних майнових комплексів державних підприємств, їх структурних підрозділів та нерухомого майна [9, с. 5].

Міністерство оборони України як центральний орган виконавчої влади забезпечує належний рівень боєздатності, укомплектованості, бойової та мобілізаційної готовності і підготовки Збройних сил України;

бере участь у формуванні оборонного бюджету, звітує перед Кабінетом Міністрів України про використання виділених коштів; здійснює управління переданим Міністерству оборони України військовим майном і майном підприємств, установ та організацій, що належить до сфери його управління; забезпечує реалізацію заходів демократичного цивільного контролю за Збройними силами України [18, с. 10]. Відповідно до Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних силах України», у складі Збройних сил України функціонує спеціальне правоохоронне формування – Військова служба правопорядку у Збройних силах України, де одним із повноважень є захист майна Збройних сил України від розкрадання та інших злочинних посягань [19].

Фонд державного майна України як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом реалізує державну політику у сфері приватизації, оренди, використання та відчуження державного майна, управління об'єктами державної власності тощо [15, с. 1].

Фонд державного майна України виконує контрольні функції щодо використання державної власності. Серед повноважень у сфері орендних відносин державного, зокрема і військового, майна є здійснення контролю за використанням орендованих майнових комплексів; контроль за виконанням суб'єктами оціночної діяльності та оцінювачами вимог законодавства; аналіз використання державного майна у випадках, визначених законодавством [15]. Зокрема, Фонд державного майна України наділений особливими повноваженнями стосовно корпоративних прав держави, оренди нерухомого майна, а також контролю за управлінням державного майна. Фонд державного майна України створює та веде реєстри звітності державного майна щодо його законного користування та управління, така звітність є складовою частиною Єдиного реєстру об'єктів державної власності.

Наступним суб'єктом, який здійснює контроль за сферою управління військовим майном, є *Рахункова палата України*, яка є постійно діючим органом контролю, який утворюється Верховною Радою України, підпорядкований і підзвітний їй. Надані їй такі повноваження: здійснювати експертно-аналітичні та інші види діяльності, що забезпечують контроль за використанням коштів загальнодержавних цільових фондів тощо одержувати від керівників установ і організацій, що перевіряють, усю необхідну документацію та іншу інформацію про фінансово-господарську діяльність [15].

Контроль, який здійснюється місцевими органами виконавчої влади. Зазначені суб'єкти здійснюють різноманітні контролльні повноваження у сфері публічного адміністрування на відповідних територіях. Це стосується здійснення контролю за використанням та охороною наданих у встановленому порядку для потреб оборони земельних, водних та інших ресурсів згідно із законодавством; здійснення контролю за їх використанням, наданням комунально- побутових та інших послуг [18, с. 13].

Місцеві державні адміністрації здійснюють досить різноманітні контрольні повноваження у сфері державного управління на відповідних територіях, це стосується, зокрема, контролю за збереженням і раціональним використанням державного майна.

З-поміж інших органів виконавчої влади, які, згідно з чинним законодавством, мають контрольні повноваження, можна виділити Державну фіскальну службу України, *Головне контролально-ревізійне управління України* тощо.

Головне контролально-ревізійне управління України має основні повноваження у сфері управління державним майном, готує пропозиції щодо формування державної політики у сфері державного фінансового контролю, розробляє пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і порушень та попередження їх у подальшому [25].

Державна фіскальна служба України має повноваження щодо контролю за правильністю обчислених і сплати обов'язкових платежів до бюджету, а також право на прийняття нормативних документів та методичних рекомендацій із питань оподаткування, бухгалтерського обліку і звітності на виконання відповідних законодавчих актів. Державна фіскальна служба України має право застосовувати до підприємств, установ або організацій і громадян фінансові санкції, а також накладати адміністративні штрафи. У разі виявлення під час здійснення контролльних функцій неправомірних дій зазначених об'єктів, що свідчать про злочинну діяльність або створення умов для неї, вони зобов'язані передати інформацію з цих питань відповідним органам.

Конституційний Суд України має повноваження щодо вирішення питання про відповідність законів та інших правових актів у сфері національної безпеки Конституції України, надання офіційних тлумачень Конституції України та законів України з відповідних питань, тим самим контролює діяльність військових формувань та правоохоронних структур держави.

Суди загальної юрисдикції забезпечують захист конституційного устрою в Україні, здійснюють правосуддя у справах щодо безпеки держави, суспільства та забезпечують захист громадян та держави.

Прокурорський нагляд у сфері державного управління та управління державним (військовим майном) посідає особливе місце в механізмі державного контролю. Будучи частиною державного контролю загалом, прокурорський нагляд має широку сферу застосування повноважень, у тому числі контролю за додержанням законів. Специфіка повноважень прокуратури полягає в тому, що вона не встановлює загальних правил поведінки, не займається організаційно-розпорядчою діяльністю, а здійснює загальний нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів органами виконавчої влади, установами, організаціями незалежно від форм власності, нагляд за дотриманням законодавства про власність, сплату податків, земельну реформу тощо. Працівниками прокуратури розглядаються і вирішуються скарги і заяви громадян, надання правового роз'яснення [22]. Особливою суттєвістю є те, що прокуратура

має право на ліквідацію порушень закону не лише щодо індивідуального заявителя, але й цілих категорій громадян у порядку опротестування незаконних актів органів та посадових осіб виконавчої влади.

Громадський контроль як різновид контролю, який здійснюється громадськими організаціями чи окремими громадянами. Одним із ключових повноважень громадського контролю є контроль за виконанням повноважень на практиці. Говорячи про контролльні повноваження, варто відзначити право на внесення подань до відповідних органів про притягнення до відповідальності посадових осіб, якщо ті ігнорують законні вимоги. Об'єднання громадян мають право, згідно з чинним законодавством, брати участь у масових заходах, одержувати письмові відповіді на громадський запит інформації, необхідної для реалізації своїх цілей і завдань.

На думку автора, до категорії суб'єкта контролю необхідно віднести засоби масової інформації. Здебільшого ЗМІ здатні виступати як інструмент контролю за управлінням майном військових формувань в Україні. Однак засоби масової інформації можуть діяти лише в межах наданих законодавством повноважень та діяти в спосіб ініціювання. Відповідно до вимог чинного законодавства, журналісти мають певні права, які надають їому повноваження на право здійснення контролю у сфері державного управління, а саме:

– право вільно одержувати, використовувати та поширювати та зберігати інформацію (якщо не є державною таємницею);

– право на відвідування державних органів влади, органів місцевого самоврядування а також установ та організацій та бути прийнятими їх посадовими особами.

– право на вільний доступ до статистичних даних, архівних фондів, обмеження цього доступу зумовлюється лише специфікою цінностей [11].

Отже, громадський контроль та іх контролльні повноваження не мають юридично-владного змісту, а рішення за результатами перевірок носять організаційно-рекомендаційний характер. Автор вважає, що однією з рис громадського контролю є виявлення та попередження порушень у сфері виконавчої влади за допомогою засобів суспільного впливу. Тому громадський контроль базується виключно на правових засадах.

Як показує аналіз, компетенції суб'єктів контролю за законністю управління майном у військових формуваннях України – це врегульована нормами права діяльність органів державної влади та інших суб'єктів контролльних правовідносин, спрямована на забезпечення законності, військової дисципліни у сфері управління майном, раціональності в процесі користування, розподілу і закріplення військового майна. В Україні важливо налагодити ефективний механізм внутрішнього контролю за управлінням військового майна з метою вирішення конфлікту інтересів на ранніх стадіях. Для цього необхідно, щоб суб'єкти внутрішнього контролю мали удосконалені повноваження, які б координували їх діяль-

ність. Важливим моментом є також чіткий розподіл відповідальності кожного контролюючого суб'єкта, що дасть змогу уникнути повторних функцій контролю та сприятиме ефективному використанню військового майна за призначенням.

Висновки. Щодо компетенції суб'єктів контролю за законністю управління майном військових формувань України необхідно відзначити, що, на нашу думку, компетенції суб'єктів контролю являють собою нормативно закріплена повноваження у тій чи іншій сфері діяльності. У нашому випадку це стосується управління майном військових формувань України.

Тому під компетенцією суб'єктів контролю можна розуміти як закріплену нормативно-правовими актами систему дій, в яких відображаються функції відповідних суб'єктів із забезпечення законності щодо управління військовим майном.

З метою ефективної діяльності військових формувань України необхідна, в першу чергу, розбудова ефективної системи контролю та визначення повноважень суб'єктів контрольної діяльності та законодавчо врегулювати питання щодо реагування на результати контрольних заходів та дотримання і виконання висновків контролю у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Альфоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина : [навч. посібник] / С.М. Альфоров, С.В. Ващенко та інш. – К.: Центр учебової літератури, 2011. – 216 с.
2. Армаш Н.О. Керівник органу виконавчої влади: адміністративно-правовий статус / Н.О. Армаш. – Запоріжжя : ГУ «ЗІДМУ», 2006. – 248 с.
3. Битяк Ю.П. Адміністративне право України : Підручник для юрид. ВУЗів та фак. / За заг. ред. Ю.П. Битяка. – Х. : Право, 2001. – 528 с.
4. Богдан Н.И. Управление государственной собственностью: [учебное пособие для студентов спец-ти «Государственное управление»] // Минск : БГЭУ, 2006. – 131 с.
5. Бутинець Ф.Ф., Бардаш С.В., Малюга Н.М., Петренко Н.І. Контроль і ревізія: Підручник для студентів ВУЗів спеціальності «Облік і аудит» . – 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир. ЖІТІ, 2000. – 512 с.
6. Горшенев В.М., Шахов И.Б. Контроль как правовая форма деятельности / В.М. Горшенев, И.Б. Шахов. – М. : Юридическая литература, 1987. – 176 с.
7. Енциклопедичний словник з державного управління. За ред. Ю.В. Ковбасюк, В.П. Трашинського, Ю.П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
8. Козюбра М.І. Переконання та примус в радянському праві / М.І. Козюбра. – К. : Наукова думка, 1970. – 152 с.
9. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21.09.2006 р. № 185-V // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 46. – Ст. 456.
10. Про Раду Національної Безпеки і оборони України : Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-BP // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 18. – Ст. 108.
11. Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні : Закон України » від 16.11.1992 р. № 2782-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 28. – Ст. 628.
12. Про Збройні сили України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 9. – Ст. 108.
13. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 р. № 2939-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13. – Ст. 110.
14. Про правовий режим майна у Збройних силах України : Закон України від 21.09.1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 48 – Ст. 407.
15. Про Фонд державного майна України : Закон України від 09.12.2011 р. № 4107-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 2. – Ст. 50.
16. Про особливості управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі : Закон України від 16.06.2011 р. № 3531-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 4. – Ст. 23.
17. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 20. – Ст. 619.
18. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст. 106.
19. Про військову службу правопорядку у Збройних силах України Закон України від 07.03.2002 р. № 3099-Ш // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 16. – Ст. 206.
20. Про демократичний цивільний контроль над воєнною організацією і правоохоронними органами держави : Закон України від 19.06.2003 р. № 975-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 46. – Ст. 366.
21. Про Рахункову палату : Закон України від 11.07.1996 р. № 315/96-BP // Відомості Верховної Ради України . – 1996. – № 43. – Ст. 212.
22. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 р. № 1789-XII (остання редакція із змінами від 15.07.2015 р. № 1697-18, 578-19) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1789-12>.
23. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України . – 1996. – № 30. – Ст. 141.
24. Про Положення про Адміністрацію Президента України : Указ Президента України від 02.04.2010 р. № 504/2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/504/2010>
25. Про Положення про Головне контрольно-ревізійне управління України :Указ Президента України від 28.11.2000 р. № 1265/2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1265/2000>.
26. Юридична енциклопедія : В 6 т. / Редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. –К.: «Укр. енцикл.», 2001. – Т. 3: К–М, 792 с.